

УДК 368.029

Попова Л.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів
та фінансового посередництва,
*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*
Мізунська І.Р.,
студентка,
*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

Porova Liubov,
PhD in Economics, Associate Professor
of the Department of Public
and Corporate Finance and Finance Intermediary,
Yuriy Fedcovych Chernivtsi National University
Mizunska Irina,
Student,
Yuriy Fedcovych Chernivtsi National University

ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВИКА

Попова Л.В., Мізунська І.Р. Перестрахування як чинник забезпечення фінансової надійності страховика. У статті розкрито взаємозв'язок між фінансовою надійністю страхової компанії та кількістю переданих і взятих на перестрахування ризиків. Визначено сутність поняття «перестрахування» та порядок його здійснення. Висвітлено залежність між валовими обсягами отриманих премій та здійснених виплат вітчизняних страховиків, проаналізовано їх динаміку та структуру в розрізі «лайфового» страхування за 2015–2018 рр. і розраховано рівень чистих страхових виплат. Визначено поняття чистих страхових премій та виплат і проаналізовано вплив їхньої динаміки на фінансову стабільність та платоспроможність страхової компанії. Здійснено аналіз структури вихідного потоку премій із перестрахування в Україні. Зазначено країни, страховим компаніям яких сплачено найбільше премій із перестрахування, та проаналізовано загальну тенденцію вихідного потоку премій. Визначено основні переваги інструмента перестрахування для страхової компанії.

Ключові слова: перестрахування, страхова премія, страхова виплата, рівень чистих страхових виплат, фінансова стійкість.

Попова Л.В., Мизунская И.Р. Перестрахование как фактор обеспечения финансовой надежности страховщика. В статье раскрыта взаимосвязь между финансовой надежностью страховой компании и количеством переданных и принятых рисков на перестрахование. Определены сущность понятия «перестрахование» и порядок его осуществления. Отражена зависимость между валовыми объемами полученных

премий и произведенных выплат отечественных страховщиков, проанализированы их динамика и структура в разрезе «лайфвого» страхования за 2015–2018 гг. и рассчитан уровень чистых страховых выплат. Определено понятие чистых страховых премий и выплат и проанализировано влияние их динамики на финансовую стабильность и платежеспособность страховой компании. Осуществлен анализ структуры исходного потока премий по перестрахованию в Украине. Указаны страны, страховым компаниям которых уплачено больше всего премий по перестрахованию, и проанализирована общая тенденция выходного потока премий. Определены основные преимущества инструмента перестрахования для страховой компании.

Ключевые слова: перестрахование, страховая премия, страховая выплата, уровень чистых страховых выплат, финансовая устойчивость.

Popova Liubov, Irina Mizunska. Reinsurance as a factor in ensuring the financial security of the insurer.

The article reveals the relationship between the financial reliability of the insurance company and the number of risks transferred and taken for reinsurance. There are determined the essence of the concept of "reinsurance" and the procedure for it's implementation according to the current legislation. There is noted the influence of the transfer on the reinsurance of extraordinary insurer's risks to it's financial status and solvency. We also identified a number of solvency problems, which are solved by transferring risks to reinsurance. There are determined the interconnection between the gross volume of received premiums and realized payments of domestic insurers. We analyzed the dynamics and structure of gross and net-premiums and insurance payments in 2015-2018 years in the context of domestic and non-resident reinsurers. There are determined the share of gross premiums and insurance premiums paid by life insurance companies in the total amount. There is defined the concept of net insurance premiums and net insurance payments. We analyzed the influence of their dynamics on the financial stability and solvency of the insurance company. We also calculated the level of net insurance payments for the period under investigation in the reinsurance market in Ukraine. There is determined the dependence of the level of trust of consumers of insurance services to the insurer on the given indicator. There is indicated the acceptable norm of this indicator in foreign countries. We compared the obtained results with domestic insurance companies with the world level acceptable net insurance payments. We analyzed the structure of the source stream of premiums from reinsurance for the "reinsurance" of the reinsurer. We analyzed the countries, the insurance companies which received the largest reinsurance premiums, and the general tendency of the outflow of premiums in 2015-2018 years. There are determined the main advantages of the reinsurance tool for the insurance company, in particular the limitation of high unit risks, the optimization of their own insurance portfolio, the impact on the insurance company's tariff policy and loyalty to the consumer of insurance services, and the rewards received are an additional source of income for the insurer.

Key words: reinsurance, insurance premiums, insurance payment, level of net insurance payments, financial stability.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Особливістю діяльності страховика як господарюючого суб'єкта є прищвидшений оборот грошових коштів, які сплачуються страховальником наперед та одразу ж спрямовуються на ринок. Плата «наперед» за неотримані послуги повинна гарантуватися здатністю страхової компанії в майбутньому вчасно та в повному обсязі погашати свої зобов'язання перед клієнтами.

Основною гарантією є фінансова надійність страховика, яка залежить від його інвестиційної, фінансової діяльності та збалансованості страхового портфеля. Кожна страхова компанія прагне створити стабільний портфель та зменшити прийняті на себе ризики за укладеними договорами. Для цього страховики беруть участь у перестрахованні, розподіляючи між собою ризики, що можуть значно вплинути на платоспроможність компанії.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Основні проблеми використання інструменту перестраховання розглядали такі науковці, як А.В. Гриценко, М.М. Лонгер та ін. Зокрема, у дослідженні А.В. Гриценко [2] досить чітко охарактеризовано основні інструменти перестраховання вітчизняного ринку страхових послуг. Однак ця тема потребує додаткового дослідження.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті – визначити вплив перестраховання на платоспроможність та фінансову стійкість страхової компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Перестраховання являє собою систему розподілу ризиків між страховиками. Прямий страховик (або цедент) під час первинного страхування приймає від страхувальника ризик у повному обсязі на себе. Для збалансування страхового портфеля, а саме для «пом'якшення» найризиковіших договорів, цедент передає певну їхню частину іншій страховій компанії, яка виступає на ринку вже в ролі перестраховика.

Як правило, на перестраховання передаються «надзвичайні» ризики, які можуть частково або повністю порушити платоспроможність страхової компанії. Передача частини ризиків у перестраховання дає змогу вирішити низку важливих проблем, серед яких – стабілізація результатів діяльності страховика за тривалий період у разі негативних результатів по всьому страховому портфелю протягом року; розширення масштабу діяльності (прийняття на себе великого числа ризиків) і підвищення конкурентоспроможності; захист власних активів за несприятливих обставин.

Таким чином, перевага перестраховання полягає у тому, що страховик, перестраховуючи прийняті на себе ризики, створює додаткові гарантії своєї фінансової стійкості [3; 9]. Фінансово стійким та

платоспроможним страховик вважається, коли сумарний обсяг його власних коштів перевищує зовнішні зобов'язання, тобто коли розміри отриманих страхових премій перевищують розміри виплачених компенсацій за страховими випадками. Отже, доцільно провести порівняльний аналіз страхових премій та компенсацій страховиків України за 2015-2018 рр. (табл. 1).

І валові, і чисті страхові премії щороку зростають. Причому в їхній структурі позитивну динаміку мають премії, отримані «лайфовими» страховиками. Порівняно з 2015 р. у 2018 р. обсяг валових страхових премій збільшився у півтора рази (на 16,02%).

Чисті страхові премії та виплати враховують надходження та витрати страховика від перестраховування ризиків. На рис. 1 зображено динаміку чистих страхових премій і витрат за 2015-2018 рр. Порівняно з 2015 р. у 2018 р. чисті страхові премії збільшилися у півтора рази (на 154%). Динаміка страхових виплат також є позитивною: за підсумками 2018 р. їх обсяг становив 12432,6 млн. грн, що майже вдвічі більше, ніж у 2015 р.

Рівень чистих страхових виплат показує співвідношення чистих виплат до премій. На світовому ринку

страхових послуг це показник, що забезпечує довіру споживачів страхових послуг до певної компанії. Нормальним рівнем чистих страхових виплат у зарубіжних країнах вважається позначка 60-70%. На страховому ринку України цей показник має позитивну динаміку за досліджуваний період, однак його значення вдвічі менше оптимальних 60%. Це свідчить про недостатній рівень використання вітчизняними страховими компаніями перестраховування.

В Україні сектор перестраховування щороку збільшується. Проаналізуємо його стан за 2015-2018 рр. за звітними даними [5]. У табл. 2 наведено дані ринку перестраховування за 2015-2018 рр.

Проаналізуємо наведені вище дані. Загальна динаміка сектору перестраховування в Україні позитивна: щороку спостерігається збільшення внесків на перестраховування як вітчизняним компаніям, так і страховикам-нерезидентам. Це свідчить про збільшення кількості переданих ризиків. Проаналізуємо рис. 2. Порівняно з 2015 р. у 2017 р. сума сплачених премій на перестраховування збільшилася на 8422,3 млн. грн, або на 85%. У 2018 р. порівняно з 2017 р. обсяг премій на

Таблиця 1

Страхові премії та компенсації страховиків України за 2015–2018 рр., млн грн

Показник	Роки				Частка в загальному обсязі (%)			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Валові страхові премії, у т. ч. страхування життя	29736,0	35170,3	43431,8	49367,5	100,0	100,0	100,0	100,0
Валові страхові виплати, у т. ч.: страхування життя	8100,5	8839,5	10536,8	12863,4	100,0	100,0	100,0	100,0
Чисті страхові премії	22354,9	26463,8	28494,4	34424,3	–	–	–	–
Чисті страхові виплати	7602,8	8561,0	10256,8	12432,6	–	–	–	–
Рівень чистих страхових виплат, %	34,0	32,3	36,0	36,1	–	–	–	–

Рис. 1. Динаміка чистих страхових премій та чистих страхових виплат страховиків України за 2015-2018 рр.

Результати перестраховання в Україні за 2015–2018 рр. млн грн

Показник	Роки				Частка в загальному обсязі (%)			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Сплачено на перестраховання, у т. ч.:	9911,3	12668,7	18333,6	17940,7	100,0	100,0	100,0	100,0
перестраховикам-резидентам	7381,1	8706,4	14937,4	14943,2	74,5	68,7	81,5	83,3
перестраховикам-нерезидентам	2530,2	3962,3	3396,2	2997,5	25,5	31,3	18,5	16,7
Виплати, компенсовані перестраховиками, у т. ч.:	1345,8	1233,2	1208,2	2459,0	100,0	100,0	100,0	100,0
перестраховиками-резидентами	497,7	278,5	280,0	430,8	37,0	22,6	23,2	17,5
перестраховиками-нерезидентами	848,1	954,7	928,2	2028,2	63,0	77,4	76,8	82,5
Отримані страхові премії від перестраховиків-нерезидентів	38,1	40,1	46,1	48,4	–	–	–	–
Виплати, компенсовані перестраховиками-нерезидентами	12,9	14,2	13,8	44,4	–	–	–	–

Рис. 2. Динаміка ринку перестраховання за 2015-2018 рр.

перестраховання зменшився на 2,2%. Причому зменшилися премії, сплачені іноземним перестраховиком.

У вихідному потоці премії, сплачені на перестраховання іноземним страховиком, щороку зменшуються. Станом на кінець 2018 р. їхня частка становила 6% у загальному обсязі. У структурі вихідного перестраховання найбільше премій сплачено страховими компаніями Великобританії (23,7%), Німеччини (18,6%), Польщі (12,4%), Швейцарії (10,6%) та Франції (5%).

Найбільше у сукупному обсязі збільшилися страхові премії з перестраховання, сплачені вітчизняними страховими компаніями, – на 192,3%, тобто майже вдвічі. Таке явище є позитивним із погляду розвитку українського ринку страхових послуг, оскільки кошти акумулюються та обертаються в межах країни та спрямовуються на інвестування вітчизняного бізнесу. Розміри сплачених компенсацій із перестраховання за період 2015-2018 рр. щороку зменшувалися, що свідчить про ненастання страхових випадків, узятих на перестраховання. Таке явище у цілому є позитивним, оскільки за ненастання страхового випадку зароблені

премії в повному обсязі залишаються як у цедента, так і у перестраховика.

Даний інструмент дає страховику такі переваги:

1. Обмежуються високі одиничні ризики, які приймаються за первинного страхування.
2. Виступаючи перестраховиком, страхова компанія на свій розсуд може включати відсутні у неї на балансі ризики і, таким чином, оптимізувати власний страховий портфель.
3. Передача частини ризиків зменшує відповідальність страховика перед споживачем його послуг і може сприяти зниженню тарифів на них.
4. Перестраховання дає змогу отримати додаткове джерело надходжень, що за раціонального інвестування може збільшити дохідність страховика.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що перестраховання є хорошим інструментом оптимізації ризиків страховика та збалансування його страхового портфеля. За правильного застосування воно дає страховику

додаткові переваги. В Україні перестраховання розвивається і за останні чотири роки має позитивну динаміку. Одним з індикаторів цього інструмента є рівень чистих страхових виплат, який формує довіру споживача до певного страховика. На світовому ринку страхових

послуг оптимальним вважається його значення у межах 60-70%. На вітчизняному ринку цей показник має позитивну динаміку, однак його рівень удвічі менше, ніж на світовому. Це свідчить про невисоку адаптацію перестраховання в українських страхових компаніях.

Список використаних джерел:

1. Гриценко А.В. Інструменти перестраховання та резервування у рамках забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6157> (дата звернення: 07.06.2019).
2. Льонгер М.М. Умови забезпечення фінансової надійності страховика. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. С. 567-569. URL: <http://ena.lp.edu.ua> (дата звернення: 07.06.2019).
3. Пікус Р. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка Економіка*. 2016. Вип. 3 (180). С. 6-9.
4. Про внесення змін до Закону України «Про страхування» : Закон України від 04.10.2001 № 2745-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 07.06.2019).
5. Фориншурер страхование. *Новости страхового рынка*. URL: <https://forinsurer.com> (дата звернення: 07.06.2019).